

Protestáns iskolakultúránk és a történelem

Azokban az időkben amikor Magyarországnak még nem volt tudományos akadémiaja, kutatóintézete, nem álltak rendelkezésre irodalmi társaságok, művészeti szövetségek, de az egyes régióknak volt felsőbb iskolájuk, kisebb-nagyobb tanintézetük, teológiai, jogi tagozatokkal is rendelkező kollégiumuk, ahol a tudományokat nemcsak tanították, hanem művelték is, ahol a költészetet, az irodalmat, a grammatikát, a pedagógiát, sőt a természettudományokat (füvészetet, fizikát, kémiát, aritmetikát, akkor még hét szabadművészetet) kutatták évszázadokon keresztül, az iskola szerepe szélesebb körben hatott, mint ma.

Ezért a 19. századi és az azt megelőző korszakokban az iskolakultúra fogalma – véleményem szerint – felölelte az iskolarendszer egészét, valamint a vele kapcsolatos társadalompedagógiai, tudományos és művelődési, művészeti törekvéseket. Az iskola ebben a felfogásban a különböző történelmi időkben nem önmagában létező jelenség az iskolatörténetet kutató számára, hanem olyan kulturális tényező, amely számos ponton kapcsolódik a társadalom egyébe, elsősorban kulturális, tudományos, művészeti tényezőihez.

Tiszántúli iskolakultúránk felvilágosodás- és reformkori történetéről

Debrecen Tiszántúl kulturális központja volt a középkortól kezdődően, és hála az oktatási intézményeknek, ma is az. A debreceni iskolakultúra történetének kutatása kapcsán egyre inkább arra a meggyőződésre jutottam, hogy a felvilágosodás pedagógiája a városban már a 18. század első felében jelentkezik. Ha nem is átütő erővel, de nyomon követhető módon megnyilvánul. Ezért ennek a fontos eszmeáramlatnak a jelentkezése, kibontakozása és utóélete Debrecenben, a református Kollégiumban, ennek kisugárzó hatása révén pedig az egész Tiszántúlon hozzájárult az iskolakultúra fejlődéséhez. Nemcsak az oktatás és a nevelés szerkezeti felépítésében, hanem annak tartalmi, eszmei, metodikai vonatkozásában is. Jelen keretek között nem áll módunkban részletesebben bemutatni, taglalni ezt a közel egy egész évszázadot átívelő fejlődésvonalat, de rá kell mutatni arra, hogy a felvilágosult racionalizmustól kezdve, a felvilágosodás pedagógiájának a kibontakozásán keresztül, egészen a nemzeti nevelés szellemiségét befogadó kései felvilágosodásig, korszakról korszakra maradandó nyomai vannak az iskolakultúránkat megtermékenyítő eszmei áramlatnak. (1)

Tiszántúli méretekben ható, a racionalista felvilágosodás eszméjét tükröző törekvések az iskolakultúra történetében először *Maróthi György* (1715–1744) munkásságában jelentkeznek. Már kollégiumi tanári beköszöntő beszédében, melyet 1738-ban *A tudományoknak a keresztények közötti különböző viszontagságairól* címmel tartott, a felvilágosult racionalizmusra utaló kitételek vannak. (2) Különösen fontos ebben a vonatkozásban *Maróthi Opiniones* című tervezete, melyben a világi nevelés gondolatát fejtette ki, és amelyet 1741-ben *Domokos Márton*, akkori városi főbíróhoz nyújtott be. A tervezet

összhangban van Debrecen önkormányzatának közgyűlési határozatával, miszerint: „Légyen minden utczában egy magyar iskola, az hat utczában hat, holott csak olvasást, írást és éneklést magyarul tanulják a gyermekek, nem lévén többre sem mire sem kötelesek.” Debrecen város közgyűlésének ez a határozata és Maróthi György professzornak említett tervezete korszakalkotó jelentőségű az egész tiszántúli iskolakultúra történetében, mert megvetette az alapjait a világi nevelésnek. Az egyházi iskolázás keretében ez a tendencia a felvilágosult racionalizmus szellemében fogant, és tovább erősödik a régió iskoláiban is; különösképpen a partikuláris iskolákban – minden lassúsága ellenére – ennek a tendenciának kedvez. Maróthi híres tankönyve, az *Arithmetica vagy a számvetésnek mestersége* 1743-ban jelent meg, és új utat nyitott a hazai református kollégiumok, tágabb értelemben a protestáns iskolakultúra tankönyvirodalmának a történetében, beleértve az alsóbb iskolázás történetét, illetve művelődési anyagát; (elsősorban a tiszántúli, bizonyos mértékben az erdélyi partikuláris iskolákra gondolok).

Maróthi számtankönyvét más felekezetek intézményei is átvették, használták. Általános érvénnyel bír máig a tankönyv hármass metodikai követelménye, melyet a szerző bevezetőjében megfogalmazott:

1. a számtanpéldák kiválasztásánál, a korábbi tankönyvektől eltérően, nem a vallási tételek, bibliamagyarázatok igazolására, hanem a racionális használhatóság, a gyakorlati polgári érdekeltség követelményeire való tekintettel járt el;

2. a strófákba, gügyögő versezetekbe szedett, inkább a memorizálást, mint a megértést szolgáló rigmusok helyett prózában, az ő szavaival: „folyó beszédben” írta meg könyvét;

3. az egyszerűbb, a könnyebb aritmetikai példáktól halad a nehezebb, bonyolultabb ismeretek, példák felé.

Ezenkívül két fontos, ma is érvényes tanácsot ad. Egyik a tanítóknak szól: „...azt tanácsolom, hogy tanítványaikat mentől idejében lehet az arithmetica-ra fogni, mert tapasztalásból mondhatom, hogy erre már öt- és hatesztendő korában alkalmas a gyermek.” Másik a tanulóknak íródott: „...renddel menjenek rajta, ne pedig hol utól, hol közepébe, mert másképp nem felelhetek felőle, hogy homályos nem lesz valahol.” (3)

Maróthinak e gondolatai pręgnánsan jellemzőek a racionalista felvilágosodásra, mely az oktatás tartalmában és a nevelés szellemében egyaránt azt az új időszakot jelzi, amikor a debreceni kollégiumban és a hozzá tartozó partikuláris iskolákban a 18. század első felében megkezdődött.

Iskolakultúránkat illetően a 18. században nemcsak a világi intézmények (pl. utcai iskolák) jelentkezése képez új elemet a tiszántúli intézményes nevelés történetében, hanem a piarista iskolázás és nevelés megjelenése is. Mint ismeretes, a debreceni római katolikus egyházközségnek 1552-ben történt megszűnése után, valamint a középkori plébániái iskola átalakulását követően, 1716-ban kerül sor a katolicizmus szervezetszerű újrakezdeményezésére. *Csáky Imre* nagyváradai püspök és kalocsai érsek ugyanis ekkor küldi Debrecenbe *Kábel Mihály* kanonokot, hogy „...átvegye a város által a templom és az iskola részére kijelölendő telket”. (4) A város a Szent Anna utca és a Varga utca sarkán adott teret, ahol később felépült a piarista rendház, a templom és az iskola, illetőleg a későbbi híres gimnázium épülete.

Művelődéstörténeti jelentősége van annak, hogy Debrecenben, a tiszántúli kálvinizmusnak ebben az újkori fellegvárában a Kegyes Tanítórend iskolája a felvilágosodás korai szakaszában meggyökeresedett. Ennek az iskolának 1721-ben még csak 22 tanulója volt, akik az alábbi csoportosításban kezdték meg tanulmányaikat:

1. principisták: 10 tanuló;
2. parvisták: 4 tanuló;
3. minimisták: 5 tanuló;
4. legentesek: 3 tanuló.

Ezek a tanulócsoportok fokozatosan osztályokká alakultak, és a következő tanévekben a felsőbb klasszisok is kifejlődtek. 1724-ben a grammatikai és a retorikai osztályokkal együtt a piaristák már hatosztályos gimnáziumot, pontosabban alгимnáziumot működtetnek. Tekintettel arra, hogy a piarista gimnáziumban – a református gimnáziummal ellentétben – diáktanítókat nem alkalmaztak, a Ratio Educationis megjelenéséig (1777) csak „részben osztott” klasszisok működtek.

*

Míg a felvilágosodás jelentkezésének legnagyobb tanáralakja Maróthi, addig a felvilágosodás kibontakozásának legjelentősebb professzoregyénisége *Hatvani István*. Egyiküket sem valamiféle lokálpatrióta szemlélet vezette a pályáján, hanem mindketten a maguk alkotói, iskolái, tudományos műhelyteremtő ereje révén, a korabeli iskolakultúra körülményei között váltak a pedagógiai progresszió kiemelkedő képviselőivé. Maróthi inkább előkészítője volt a debreceni felvilágosodás pedagógiájának. Hatvani pedig ennek az eszmeáramlatnak a felvirágzását mozdította elő; tanári működése és tudományos munkássága révén egyaránt megtestesítve azt a debreceni polihisztorideált, amely azóta is eszményített alakja a szűkebb régió iskolatörténetének.

Hatvani kollégiumi székfoglalóját *A matematika hasznáról a többi tudományokban* címmel 1743-ban tartotta. Az előadás mintapéldánya a tudós tanár gondolkodásmódjának, ahogyan egy tudományág felől közelíti meg az összes többi diszciplínát. Különben a filozófia professzoraként tanított: fizikát, matematikát, földrajzot, botanikát, csillagászatot, természetrajzot és filozófiát. Bemutatásai, különösen kémiai kísérletei nyomán a város egyes köreiből, elsősorban a babonás cívisek között valamiféle titokzatosság lengte körül a nevét. A róla szóló irodalom nem véletlenül használta a „magyar Faust” elnevezést.

Hatvani Istvánnak országos méretekre kisugárzó hatása kétirányú:

1. a partikuláris iskolákban működő praeceptor tanítványok felvilágosult, a realisztikus ismreket a tudományos valóságnak megfelelő módon oktatták egyfelől;

2. másrészt azok az író, költő, publicista tanítványok által, akik alkotásaikban – nemcsak tiszántúli méreteken – viszik szét a kollégiumból a természetelvűség eszméit mint például a szorgalmatossági gazdasági iskolát szervező szarvasi *Tessedik Sámuel*, a csillagászati tankölteményeket író *Pálóczy Horváth Ádám*, a hortobágyi népeletet és hitvilágot tudományosan először vizsgáló folklorista *Jenei György* – hogy csak a legnevesebb Hatvani-tanítványokat említsen. Nem is szólva *Sárvári Pál* pro-

A felvilágosodás kései szakaszában jelentkező nemzeti szellemű iskolai törekvéseknek vázolt történeti tényeiből kutatásaink során nem kívántunk messzemenő következtetésekre jutni. Pusztán azt kívántuk ábrázolni, hogy egy városnak és egy adott területnek, ebben az esetben a Tiszántúlnak az iskolarendszere, pedagógiája korszakról korszakra felmutathat olyan sajátos jellegzetes eredményeket, amelyek eltérnek, bizonyos vonatkozásban lényeges különbségeket mutatnak az országos fejlődéshez képest. Debrecen és a vonzáskörébe tartozó iskolakultúra nemcsak a református, hanem más felekezetek intézményrendszere, és esetenként a világi oktatásügy hálózata is, eltérő törvényszerűségek hordozója.

fesszorról, a debreceni rézmetsző diákok mesteréről, vagy *Veszprémi Istvánról*, a város híres, bábamesterséget és higiénéiát ugyancsak hatásosan tanító, terjesztő orvosdoktoráról. (5)

A 18. századi források arról tanúskodnak, hogy az első időszakban a lányok nevelése, tanítása egyházi keretek között folyik. De az is bizonyosnak látszik, hogy a „deák asszonyok” az ún. „privatus preceptorok”-hoz hasonlóan nyilvános iskolákban, vagy ahogyan Debrecenben nevezték: „utcai iskolákban” tanították a leánygyermekeket. Ekkor ugyanis a város a nevelők részére egységes testületet: „Tanítói Társaságot” hozott létre, melynek működését egy, a korhoz képest jól kidolgozott regulával szabályozta. Mivel a Regulának egyik pontja a korabeli lányiskolák tanítói fizetésére, természetbeni járandóságára vonatkozólag nagyon tanulságos szabályai vannak, az idevonatkozó pontot érdemes idézni: „Egy leánygyermektől 2 forint 50 pénz, egy szekér fa, egy véka búza, vagy ahelyett 50 pénz, akik szegények, azoktól kevesebbel is megelégedjenek, hogy az ilyeneknek fogyatkozott állapotjuk miatt a leánygyermek tanítása meg ne csökkenjék, meg ne szűnjék.”

A nemzeti szellemű iskolakultúra

A felvilágosodás kései szakasza Debrecenben és a tiszántúli régióban egyaránt a 18. század végére és a 19. század elejére, a nemzeti reformok jelentkezésének az időszakára esik. Ennek az időszaknak iskolakultúrája mind az oktatás tartalmában, mind a nevelés szellemiségében kevésbé mozgalmas, mint az előző időszak volt. S ami a leglényegesebb: a felvilágosodás iskolakultúrájának ez a periódusa a progresszivitás tekintetében is mögötte marad a megelőző korszaknak, noha a nemzeti eszmék társadalmi méretekben kezdenek jelentkezni mind az országgyűlésben (1790–1792), mind a kerületi és a megyei tanácskozásokon. Megmutatkozik ez régióink legkimagaslóbb tanáregyéniségének, *Budai Ézsaiás* professzornak a munkásságában is.

Budai Ézsaiás (1776–1841) mint kollégiumi professzor, majd mint a tiszántúli egyházkerület szuperintendense egyaránt nagy szerepet játszott a régió iskolaügyének életében a századfordulótól egészen az 1840-es évekig. Egyházi kapcsolata, tudományos tekintélye révén befolyást gyakorolt távolabbi református iskolaközpontok (Sárospatak, Kecs-kemét, Pápa, bizonyos fokig az erdélyi Nagyenyed, Marosvásárhely és Zilah) szellemi arculatára, tanterveinek elkészítésére. Történelmi tárgyú tankönyveit nemcsak a protestáns iskolákban, hanem más felekezetek tanintézteiben, egyes királyi gimnáziumokban – aulikus szellemiségüknel fogva – használták. Tankönyvei közül a *Magyarország Históriaja* – ellentmondásos volta ellenére is – új fejezetet nyitott a magyar tankönyvirodalom történetében. *Borzsák István* írja róla, hogy „...nélküle Budait sem mint filológust, sem mint embert nem érthetjük meg. (6)

Ennek a korszaknak kiemelkedő dokumentuma a *Ratio Institutionis*, amelyet a második Ratio után egy évvel, 1807-ben adott ki a debreceni kollégium. Az „álmosdi Ratio” – ahogyan ezt a tantervet egyes szakirodalmak emlegetik – kétségkívül új helyzetet teremt a tiszántúli partikuláris iskolák életében. A magam részéről ezt a tantervet az „autonómia-törvény” folyamánának és a második Ratio antitézisének tekintem; annak ellenére, hogy a kollégium nem tartja magát az 1796. évi professzori ülés határozatához a magyar nyelvű oktatással kapcsolatban a felső klassziszokban. A *Ratio Institutionis* célkitűzése a „nemzeti szellemhez igazítani” a protestáns iskolázás rendszerét: „Nekünk valóban nem holmi eltanult és idegen, hanem hazai, s a magunk földjén született oktatási szervezetre van szükségünk, hacsak nem akarunk erőszakot elkövetni a nemzet szellemén.” (7) Ennek a célkitűzésnek megfelelően nagy érdeme a *Ratio Institutionis*-nak, hogy – humanisztikus beállítottsága ellenére – ez a tanterv a nemzeti nevelés gondolatának a szolgálatában áll. Ezt a gondolatot erősíti mind a Kollégiumban, mind pedig annak filiáiban; még akkor is, ha nem tudott szakítani a túlhajtott antikvitással, sem a túlzott retorikus képzéssel.

Értekezésünkben a debreceni iskolaközpontnak és a tiszántúli regionális egységnek a fenti időszakát, a felvilágosodás korát vizsgálva, olyan fejlődésvonalat kívántunk felvázolni, amely az elkészült szintézisből még halványan rajzolódott ki. Azonban abból a meggyőződésből kiindulva, hogy a régió iskolakultúrájának felvilágosodása az országos tendenciákhoz képest korán kezdődik és későn ér véget, jellegzetesen itteni történeti sajátosság. (8)

Ami e szűkre szabott terjedelem korlátai között megmutatkozott, az az egész hazai iskolakultúránk története szemszögéből sem elhanyagolható módon fontos, s ezt jellegzetes forrásadalékok igazolják. Ezeknek az adalékoknak értekezésünkben történet előtérbe állításával nem volt szándékunkban a tiszántúli iskolakultúrára vonatkozólag az eddigi kutatások eredményeit lényegesen módosítani. Pusztán arra törekedtünk, hogy felhasználva korábbi kutatásainkat, kiegészítve azokat a debreceni monográfia (9) kapcsán feltárt adalékokkal, a tiszántúli méretekben regionálisan kevésbé érvényesülő forrásokkal, tényekkel, az iskolák szellemi arculatát is érintő törekvésekkel, illetve azok felvillantásával teljesebbé tegyük, esetenként egyszerűen csak finomítsuk, árnyaljuk ennek a korszaknak a történetét. Így függ össze – véleményem szerint – a felvilágosodás kései szellemisége és az iskolakultúránk nemzeti vonásának jelentkezése.

Néhány megjegyzés a reformkor iskolájáról

A 19. század második negyedében a debreceni kollégiumban éppúgy, mint annak regionális körzetében, felerősödnek a nemzeti szellemű törekvések. Különösen az első reformországgyűlés (1825–1827), legfőképpen pedig 1833-at követően, a magyar nyelvű oktatásnak a Tiszántúli Református Egyházkerület középfokú partikuláiban történő egységes bevezetése után érezhető a nemzeti szellem felerősödése. Ez a lépés több mint egy évtizeddel megelőzi a bécsi udvar 1844. évi II. törvénycikkét, amely engedni kénytelen a magyarországi és az erdélyi nyelvi követeléseknek, és általánossá teszi a magyar nyelv iskolai használatát. A tiszántúli protestáns iskolakultúrának ez az egyévtizedes lépéselőnye a reformkorban igen fontos történeti tény. S ha meggondoljuk, hogy a katolikus, a királyi és a szerzetesrendi, valamint a felsőbb iskolák, akadémiák tanulói latinul tanulják a legfontosabb ismereteket, akkor érthetőbbé válik az a folyamat, mely a diákifjúság körében végbemegy az 1830-as és az 1840-es években.

Debrecenben ugyan *Péczy József* professzor kivételével, a kollégiumi tanárok nem ismerik fel az „Olvasó-Társaság”, majd az „Egyesület” nevű ifjúsági diáktársaságok jelenlétét. Ezek 1842-ig éveken keresztül titkosan működtek, mindaddig, amíg „Olvasó Egyesület” néven elnyerik a nyilvánossági jogot. Ekkor ugyanis a Consistorium és a Professzorátus jóváhagyja az Egyesület szabályzatát. Ettől kezdve a régióban működő partikuláris iskolák nagyobb diákjai már nem annyira a kollégiumi Coetusra, mint az ifjúsági autonómia akkor legnépszerűbb érdekvédelmi szervezetére figyelnek, hanem inkább a nemzeti szellemiség, a hazafias reformmozgalmak népszerűsítésére, támogatására létrehozott diáktársaságok életére. Mert itt lakik ekkor – amint azt *Losonczy István a Hármas Kis Tükörben* írja – „a Pallas zöldes táborával” – utalva a kollégiumi zöld tógás diákokra.

Befejezésül még utalnunk kell arra a történeti tényre, hogy 1825-ben jön létre a debreceni kollégiumban a Pedagógiai Katedra és indul meg ezzel párhuzamosan a hivatásos nevelők, tanítók képzése *Zákány József* professzor vezetésével. Pedagógiaoktatás 1825 előtt is volt a protestáns kollégiumokban, így a debreceniben is, de csak azon akadémiai hallgatók részére akik teológusok voltak, vagy jogi pályára készültek és a partikuláris iskolákba pályáztak praecceptorak. Ez a pedagógiai kurzus azonban csak a filozófia keretében került előadásra. *Zákány József* pedig elméleti pedagógiát és módszertani ismereteket is tanított a filiális iskolákban menni szándékozóknak. (10)

Ennek behatóbb vizsgálata azonban egy másik értekezés feladata lenne.

Jegyzet

- (1) *Bajkó Mátyás: Kollégiumi iskolakultúránk a felvilágosodás idején és a reformkorban.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1976, 8. p.
- (2) *Jausz Béla: Maróthi György.* Acta Universitatis Debreceniensis. De Ludovico Kossuth Nominat. Tankönyvkiadó, Budapest, 1956, 34. p.
- (3) *Maróthi György: Arithmetica vagy a számvetésnek mestersége.* Nyomtatott Margitai István által, Debrecenben, 1763, 5–8. p.
- (4) Hajdú-Bihar Megyei Levéltár. Fond IV. A. 1021. e. 253/42. sz.
- (5) *Bajkó Mátyás: A debreceni felsőoktatás a reformkorban.* Közlemények a KLTE Neveléstudományi Tanszékéről. Debrecen, 1954, 39. p.
- (6) *Borszák István: Budai Ézsaiás és a klasszika filológia kezdetei.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1955, 110. p.
- (7) *Ratio Institutionis... Debreceniensis.* Impresset Georgius Csáthy, Debrecen, 1807, 6. p.
- (8) *Julov Viktor – Tóth Béla: A felvilágosodás.* In: *Debrecen története, II. köt.* Szerk.: Rácz István. Városi Tanács, Debrecen, 1981, 393. p.
- (9) *Bajkó Mátyás: A nemzeti műveltség jelentkezésének és kibontakozásának kora.* In: *A Debreceni Református Kollégium története.* Szerk.: Kocsis Elemér. Kiadta a Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, Budapest, 1988, 151–187. p.
- (10) *Bajkó Mátyás – Vaskó László – Petrikás Árpád: Vázlatok és tapasztalatok a pedagógiaoktatás és a Neveléstudományi Tanszék történetéből (1825–1980).* ACTA Pedagogica Debrecina, 1981, 81. sz, 8–11. p.

ENERGIA '96

Energia a térben

Országos Diákpályázat

A Magyar Villamos Művek Rt. és az Áramszolgáltató Részvénytársaságok országos energetikai pályázati kiírása az 1995/96-os tanévre

Tisztelt Tanárok, kedves Gyerekek!

Immár negyedik alkalommal hirdetünk pályázatot általános és középiskolás diákok számára. Ebben az évben *Energia a térben* címmel 2 kategóriában adunk lehetőséget a versengésre.

1. Olyan háromdimenziós (térbeli) alkotásokat várunk, amelyek az energiát jelenítik meg valamilyen formában. Lehet ez: működő makett, kispasztika, kerámia, szobor, dombormű stb.

2. Az idei pályázat sikerein felbuzdulva újra kiírunk fotópályázatot, amelynek címe ugyancsak az *Energia a térben*.

A pályázati munkák megjelentési formái: fotó: színes vagy fekete-fehér, max. 6 kép (lehet sorozat is), minimális méret: levelezőlap nagyság. A pályázatok elbírálása az eddigiekhez hasonlóan két fordulóban történik:

Első forduló: A pályázatokat a területileg illetékes Áramszolgáltató Részvénytársaságokhoz kell beküldeni. **Határidő:** 1996. április 30. **Eredményhirdetés:** június első hetében.

Második forduló: A továbbjutott pályamunkákat az MVM Rt. és az Áramszolgáltató Rt-k közös szakértő zsűrije értékelni neves fotó- és képzőművészek bevonásával. **Országos eredményhirdetés:** 1996. október vége. **Nyeremények:** Az országos döntőben az eddigi évekhez hasonlóan értékes díjak kerülnek kiosztásra. Az egyéni jutalmak mellett a két kategória első helyezetteinek iskolája fizika és technika szertárának fejlesztéséhez, illetve szakkönyvtárának bővítéséhez kap támogatást. A legszebb alkotásokat hagyományainknak megfelelően a Magyar Villamos Művek Rt. Bemutatótermében kiállítjuk. A pályaműveket lehetőség szerint munkánk során, illetve kiadványainkban felhasználjuk.

A pályamunkákat az alábbi Áramszolgáltató Részvénytársaságokhoz lehet beküldeni, illetve itt kaphattok további információkat, tanácsokat.

Budapesti Elektromos Művek Rt.

1132 Budapest, Váci út 72–74.

Telefon: 120-3895

Csomósné Dénes Judit
vagy Kenyő Viktória

Dél-dunántúli Áramszolgáltató Rt.

7601 Pécs, Rákóczi u. 73.

Telefon: 72/441-022

Kapoliné Tárnai Marianna

Dél-magyarországi

Áramszolgáltató Rt.

6720 Szeged, Klauzál tér 9.

Telefon: 62/476-576

Dr. Balogh József

Észak-dunántúli

Áramszolgáltató Rt.

9027 Győr, Kandó K. u. 13.

Telefon: 96/328-8551/1817m.,

Bemutatóterem

Hushegyi Károly

Észak-magyarországi

Áramszolgáltató Rt.

3525 Miskolc, Dózsa György út 13.

Telefon: 46/327-611

Fábián István

Tiszántúli Áramszolgáltató Rt.

4024 Debrecen, Kossuth L. u. 41.

Telefon: 52/410-0111/642 m.

Winkéné Nagy Adrienn